

UNIVERZITA KARLOVA
KATOLICKÁ TEOLOGICKÁ FAKULTA

Petr Macek

Metoděj Habáň (1899-1984)
Sonda do dějin českého novotomismu

Disertační práce

Autoreferát

Vedoucí práce: doc. PhDr. Tomáš Petráček, Ph.D., Th.D.

Praha 2018

Metoděj Habáň – učitel, filosof a svědek dvacátého století

Předkládaná disertační práce mapuje životní osudy českého dominikánského kněze a filosofa Metoděje Habáně (1899-1984). Tato postava si zaslouží podrobnější zpracování přinejmenším ze tří důvodů, díky třem rolím, které ve svém životě Metoděj Habáň zastával. Nejvýrazněji se do dějin české katolické církve zapsal jako učitel řady mladých generací. Tuto úlohu na sebe vzal již na počátku třicátých let, kdy začal pracovat mezi akademickou mládeží a neopustil ji do konce svého života. I v omezených podmínkách daných komunistickou diktaturou kolem sebe shromažďoval malé kroužky zájemců, často jen jednotlivce, se zájmem o duchovní život a teologii. Povolání učitele se u Metoděje Habáně dělí do dvou rovin. Znamější je jeho veřejné působení mezi studenty, jehož vrcholem byly Akademické týdny, které ale mělo i svoji skrytou podobu žitou v situaci české církve padesátých, šedesátých a sedmdesátých let. Neméně důležitá byla i jeho role ve formování řeholního dorostu české dominikánské provincie, ať už ve funkci novicmistra, kterou zastával po dlouhou dobu v předválečném období, nebo v roli duchovního otce dominikánských mnišek.

Druhou polohou Habánova života bylo jeho povolání myslitele a vědce, filosofa a psychologa. Metoděj Habáň, přestože patřil mezi vůdčí duchy českého novotomismu, nebyl ani tolik originálním autorem, jako spíše poučeným a osobně hlubokým pokračovatelem tomistické tradice. V českém prostředí napomáhal rozvíjet odkaz (novo)tomistické obnovy probíhající v západní Evropě a byl jedním z těch, kteří do českého intelektuálního prostředí uváděli myslitele, jakými byli Desiré Mericer nebo Jacques Maritain. Důraz Habánova díla byl antropologický, ve svých textech usiloval na prvním místě o obhajobu svobodné lidské aktivity a duchovnosti, ovšem chápané ve smyslu tomistické filosofické antropologie. Obhajoba tomistické filosofie přivedla Metoděje Habáně do četných diskuzí a polemik jak s filozofy stojícími mimo katolickou církev, tak i uvnitř církve. Sledování těchto kontroverzí tvoří důležitou součást snahy o zachycení Habánova místa v české filosofii a teologii.

Třetím důvodem, pro který má smysl se zabývat Habánovým životem a dílem, je délka jeho působení v české církvi. Metoděj Habáň aktivně vstoupil do prostředí českého katolicismu na konci dvacátých let a intenzivně v něm působil až do své smrti v polovině let osmdesátých. Můžeme ho proto označit za jednoho ze „svědků dvacátého století“ českého katolického křesťanství, který prožil všechny důležité proměny, jimiž v tomto čase prošlo. Habáň byl jedním z nositelů obnovy katolické církve v meziválečném Československu, prožil

nacistickou okupaci, totalitní represe padesátých let, velkou proměnu teologického a filosofického myšlení v šedesátých letech i dobu normalizace.

Jeho svědectví o dvacátém století je zajímavé z několika hledisek. Ukazuje na jistý paradox ve vyrovnávání církve s moderním světem. Postavení Metoděje Habáně v české církvi prošlo velkým vývojovým obloukem. Na počátku své životní dráhy byl vnímán jako progresivní osobnost spíše s levicovou orientací. Naopak na konci života byl řazen do konzervativního křídla českého katolicismu. A přitom ho více než co jiného definovala velká stálost a neměnnost názorů a základních teologických a filosofických východisek.

Habánův život, zejména v době po konci druhé světové války, zároveň ilustruje komplikovanost cesty, po níž musel každý jednotlivý člověk kráčet. Zatímco v meziválečné době stál Metoděj Habán „uprostřed“ dění v české církvi, v poválečné době se ocitl na „vnějším okraji“ všech důležitých událostí, které vnášely do českého katolicismu rozhodující paradigmatické změny. Přitom na něj dopadaly represe komunistické diktatury, které jej přinutily k několika kompromisům s vládnoucí mocí. A tak zůstává jeho život svědectvím o tom, že dějiny české církve dvacátého století nejsou jen velkým příběhem obnovy během první republiky a pronásledování a odporu proti komunismu po druhé světové válce, ale zároveň pestrou směsí komplikovaných a mnohdy nejednoznačných životních osudů.

Představení současného stavu bádání

Moderním dějinám české dominikánské provincie a její kulturní a vzdělávací činnosti v meziválečném období již byla věnována poměrně značná badatelská pozornost. Máme k dispozici přehledné zpracování obecných a právních dějin české provincie¹ i důkladné představení života a díla Habáňova řádového souputníka Silvestra Braita.² Největší zájem se soustřeďuje na „kulturní apoštolát“ českých dominikánů³ a na kontroverze a polemiky, které ho doprovázely.⁴ Důležitý doplněk pro bádání představují bibliografie hlavních dominikánských periodik.⁵

Řada dílčích prací je věnována přímo Metoději Habáňovi. Základní obrysy jeho života a díla nalezneme rozptýlené v několika sbornících.⁶ Komentáře se dočkaly jeho filosofické

¹ ČERNUŠÁK, Tomáš – PROKOP, Augustin – NĚMEC, Damián. *Historie dominikánů v českých zemích*. Praha: Krystal OP, 2001.

² SALVET, Ondřej. *Die sichtbare Gestalt des mystischen Leibes: Ekklesiologie von Silvestr Maria Brait* OP (1898-1962). Doktorská dizertace, Katholisch-Theologischen Fakultät der Otto-Friedrich-Universität Bamberg, 2010.

³ GLOMBIK, Czeslaw. *Český novotomismus třicátých let: let: iniciativy, kulturní kontext, polemiky*. Olomouc: Votobia, 1995; PUTNA, Martin C. Kulturní aktivity olomouckých dominikánů a jejich místo v dějinách české katolické kultury. *Souvislost: revue pro křesťanství a kulturu* 2001, roč. 11, č. 3-4, s. 65-77; ID. *Česká katolická literatura v kontextech: 1918-1945*. Praha: Torst, 2010, s. 468-485; TRÁVNÍČEK, Mojmír. Dominikánská edice Krystal: soupis publikací. *Teologický sborník* 2002, roč. 8, č. 1, s. 97-100.

⁴ DVORSKÝ, Přemysl. Kritika filosofie existence ve Filosofické revui. In *Tomistický filosof Metoděj Habáň*, s. 63-76; ID. Kritika Filosofické tomistické konference, s. 119-126; FLOSS, Karel. Metoděj Habáň (1899-1984) a tomismus. In FLOSS, Karel. *Hledání duše zítřka*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2012, s. 16-100; HORA, Petr. Kámen a bolest v kritické recepci revue olomouckých dominikánů Na hlubinu. In „*Ale mne tato doba bolí...*“ Literární archiv 1999, roč. 31, Praha: 1999, s. 71-85. PAVLINCOVÁ, Helena. Polemiky Jana Patočky s novotomisty, In *Jan Patočka, české dějiny a Evropa*. Semily: Státní oblastní archiv v Litoměřicích, 2007, s. 69-75; ID. T. G. Masaryk a čeští novotomisté, In *Tomistický filosof Metoděj Habáň. K dílu a odkazu olomouckých dominikánů I. poloviny 20. století*. In *Acta Universitatis Palackianae Olomouensis, Philosophica VI*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci 2005, s. 115-122.

⁵ NEKVINDA, Libor. *Na hlubinu 1926-1948: bibliografie revue pro duchovní život*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2000; PAVLINCOVÁ, Helena. *Filosofická revue 1929-1948: bibliografie časopisu olomouckých dominikánů*. Praha: Filosofia, 1994.

⁶ DVORSKÝ, Přemysl (ed.). *Metoděj Habáň a český tomismus: k dílu a odkazu olomouckých dominikánů I. poloviny 20. století*. Olomouc: Univerzita Palackého 2003; *Jsmé totiž v jeho rukou, my i naše slova: sborník k 10. výročí úmrtí otce Metoděje Habáňe OP*. Praha: Krystal OP 1994; MUSIL, Jiří V. (ed.). *Teolog, filosof a psycholog P. Metoděj Habáň OP (1899 – 1984)*. Olomouc: Matice cyrilometodějská 2000; příspěvky z konference *Tomistický filosof Metoděj Habáň (1899-1984). K dílu a odkazu olomouckých dominikánů I.*

práce, z badatelů, kteří se Habáňově filosofii věnují, připomeňme především Karla Flosse a Helenu Pavlincovou.⁷ Připomenuto bylo i místo Metoděje Habáně v české tomistické psychologii.⁸ Přestože dosud chybí větší monografie zpracovávající téma české novotomistické filosofie, existuje i k tomuto tématu několik studií.⁹ Naše práce proto může vycházet z výsledků předcházejících badatelských výstupů. Naším cílem je tyto výsledky, vycházející často z odlišných perspektiv, uceleným způsobem vztáhnout k osobě Metoděje Habáně, uvést je do odpovídajícího historického a myšlenkového kontextu a obohatit o výsledky původního archivního výzkumu.

Cíle bádání

Práce si klade dva hlavní cíle: prvním je snaha o co nejpřesnější zrekonstruování jednotlivých etap Habánova působení v české církvi a společnosti. Druhým cílem, vycházejícím z prvního, je zachycení Metoděje Habáně jako specifického typu tomistického myslitele a analýza jeho myšlení tváří v tvář paradigmatickým změnám, jimiž církev i společnost ve dvacátém století prošla.

V souvislosti s třemi polohami Habánova života naznačenými v úvodu budeme při zkoumání jeho života klást důraz na jeho veřejné a vzdělávací aktivity a zmapování publikační činnosti. Protože Metoděj Habáň prošel všemi velkými přelomovými momenty českých církevních i obecných dějin dvacátého století, usilujeme také o zasazení jeho života do odpovídajícího kontextu, zejména ve třech bodech: v kulturním a společenském životě

poloviny 20. století. In *Acta Universitatis Palackianae Olomouensis, Philosophica VI.* Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci 2005, s. 63-125.

⁷ Jejich základními pracemi jsou FLOSS, Karel. *Hledání duše zítřka.* Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2012 a PAVLINCOVÁ, Helena. *Filosofická revue 1929-1948: bibliografie časopisu olomouckých dominikánů.* Praha: Filosofia, 1994, na další texty odkazujeme průběžně.

⁸ FÖRSTER, Josef. Historie České tomistické psychologie. In NAKONEČNÝ, Milan – MACHULA, Tomáš – SAMOHÝL, Jan. *Česká tomistická psychologie: historie a perspektivy.* Praha: Triton, 2009, s. 186-201.

⁹ HOJDA, Jan. Český tomismus a kultura před II. světovou válkou. In BEDŘICH, Martin (ed.) *In Spiritu Veritatis: almanach k 65. narozeninám Dominika Duky OP.* Praha: Krystal OP, 2008, s. 417-442; HRDLIČKA, J. Česká neoscholastika a neotomismus *Salve* 1992, roč. 2, č. 3, s. 44-48; PIKHART, Marcel. *Český novotomismus od vydání encykliky Aeterni patris do 50. let XX. století.* Hradec Králové: Gaudeamus, 2000; SKALICKÝ, Karel. Katolická filosofie a teologie zvláště tomistická v české společnosti XIX. a XX. století. In *Slovo a naděje: sborník.* Řím: Křesťanská akademie, 1978, s. 45-79; SOUSEDÍK, Stanislav. Tsechoslowakei. In CORETH, Emerich (ed.). *Christliche Philosophie im katholischen Denken des 19. und 20. Jahrhunderts, Band 2, Rückgriff auf scholastisches Erbe.* Gratz: Styria, 1988, s. 837-845.

meziválečného Československa, v době pronásledování a represí ze strany komunistického režimu v padesátých letech a v době společenských a církevních změn v šedesátých letech.

V rámci druhého cíle naší práce – tedy vykreslení Habáně jako určitého typu tomistického myslitele – si za dílčí cíle klademe představení myšlenkových vlivů a autorů, z nichž Habáň vycházel, seznámení s jeho hlavními díly a tématy, jimiž se zabýval, a jejich odpovídající interpretaci. Ústřední otázka, která nás při interpretaci Habánova díla bude zajímat, je jeho vyrovnávání s moderním světem a moderním myšlením. Budeme při tom vycházet z hlavního teoretického předpokladu naší práce, že Metoděj Habáň se charakteristickými rysy svého myšlení řadí do proudu tomismu usilujícího o vytvoření vlastní, alternativní moderny, spíše než do konzervativního proudu křesťanské filosofie odmítajícího moderní svět a usilujícího o návrat do idealizované minulosti.

Metodika bádání

Práce je koncipována jako kritická životopisná studie. Za použití dostupných pramenů usiluje o rekonstrukci života a díla Metoděje Habáně, jejich zasazení do historického kontextu obecných a církevních dějin a odpovídající interpretaci. Text je rozdělen do dvou hlavních částí. V první podává chronologický přehled Habánova života, ve druhé představení jeho publikací a jejich interpretaci.

Výchozím archivním pramenem našeho bádání byla Habánova pozůstalost uložená v archivu české dominikánské provincie v pražském konventu u sv. Jiljí. Tu jsme doplnili o další fondy dominikánského archivu uchovávané v dominikánském konventu v Olomouci, v Národním archivu v Praze a v olomoucké pobočce Zemského archivu v Opavě. Dílčí informace k životu Metoděje Habáně lze nalézt také v archivech pražského arcibiskupství a litoměřického biskupství. Z jednotlivých období Habánova života lze nejpřesněji na základě archivních pramenů rekonstruovat poválečné období. K Habánovu pronásledování v padesátých letech a jeho následnému veřejnému působení v šedesátých letech existuje řada materiálů v Archivu bezpečnostních složek, v Národním archivu, v archivu Centra dějin české teologie a v archivu Libri prohibiti. Doplnkem Habánova životního portréту jsou torza korespondence s důležitými osobnostmi českého kulturního života z Literárního archivu Památníku národního písemnictví.

Dále jsme při zpracování práce vycházeli z vlastních Habánových prací, jejichž soupis předkládáme v bibliografii zařazené do dizertační práce. Zároveň jsme využívali řadu dalších

tištěných primárních pramenů a sekundární literatury. Výběr použitých pramenů zařazujeme do tohoto referátu. Jejich plný seznam uvádíme v disertační práci.

Obsah a struktura disertační práce

Práce je rozdělena do dvou hlavních částí – život a dílo Metoděje Habáně, které se dále dělí do deseti kapitol. V první kapitole se ptáme především po východiscích, skrze něž můžeme hodnotit a interpretovat postavení tomistického myšlení a světonázoru v moderní společnosti. Na úvodní kapitolu navazuje ve druhé kapitole hledání hlavních Habáňových inspiračních zdrojů. Zde se soustředíme zejména na belgického filosofa, psychologa a pozdějšího arcibiskupa a kardinála Désiré Merciera, francouzského filosofa Jacquese Maritaina a Habáňova řádového spolubratra Reginalda Garrigou-Lagrange.

Třetí kapitola je úvodním vstupem do Habáňova života. Zabýváme se v ní jeho životem v dominikánském řádu do roku 1945 – vstupem do řádu, studiem a působením v roli novicmistra a provinciála. Čtvrtá kapitola věnuje pozornost jeho veřejnému působení v meziválečném období a v době druhé světové války. Zaměřuje se na publikační činnost českých dominikánů a Habáňovo působení mezi studenty. V páté kapitole představujeme Habáňův život od roku 1945 do roku 1957 – od jeho odchodu do Litoměřic, před dvojí odsouzení a věznění na přelomu čtyřicátých a padesátých let až po příchod na Chlum Svaté Máří. Šestá kapitola se věnuje jeho zapojení do dialogu mezi marxisty a křesťany a ekumenického dialogu v šedesátých letech spolu s některými teologickými kontroverzemi spojenými s „letáky“ Miloslava Skácela a článkem Naděje katolictví v zemích českých Bonaventury Bouše. Poslední kapitola první části práce se zaměřuje na skrytou výchovu řádového dorostu a práci se studenty v šedesátých a sedmdesátých letech.

Druhá část textu věnovaná Habáňovu dílu je rozdělena do třech kapitol – kapitoly 8. až 10., v nichž představujeme hlavní témata Habáňovy časopisecké, knižní a samizdatové tvorby. Závěrečná jedenáctá kapitola je pokusem o ucelenou interpretaci Habáňova myšlenkového odkazu. Práce je uzavřena Habáňovou bibliografií, seznamem pramenů a sekundární literatury.

Rozsah práce činí 590 590 znaků, tj. 328 normostran. Obsah práce je následující:

Metoděj Habáň (1899 – 1984): sonda do dějin českého novotomismu

- 1 Metoděj Habáň – učitel, filosof a svědek dvacátého století
 - 1.1 Metodologie a struktura práce
 - 1.2 Použité prameny a literatura
 - 1.3 Teoretická východiska
- 2 Inspirace v novotomistické obnově
 - 2.1 Aeterni Patris
 - 2.2 Désiré-Joseph Mercier
 - 2.3 Další inspirátoři
 - 2.3.1 Jacques Maritain
 - 2.3.2 Dominikánský řád
 - 2.3.3 Rudolf Eucken
 - 2.4 Inspirace v českém novotomismu?

Život

- 3 V dominikánském řádu (1918-1945)
 - 3.1 Studium a cesta ke kněžství
 - 3.1.1 Dizertace
 - 3.2 Působení v řádu
 - 3.2.1 Novicmistrem
 - 3.2.2 Provinciálem
- 4 Veřejné působení (1925-1945)
 - 4.1 Apoštolát
 - 4.2 Publikační činnost
 - 4.2.1 Edice Krystal
 - 4.2.2 Další publikační aktivity
 - 4.3 Filosofická revue
 - 4.4 Mezinárodní tomistické konference
 - 4.5 Akademické týdny a působení mezi studenty
 - 4.5.1 Kurzy Filosofické revue
 - 4.5.2 Akademické týdny
 - 4.5.3 Působení mezi studenty
 - 4.6 Polemiky a kontroverze
- 5 Pronásledování a věznění (1945-1957)
 - 5.1 V Litoměřicích a Ústí nad Labem (1946-1948)
 - 5.2 První proces a věznění (1948-1949)
 - 5.3 Druhý proces a věznění (1952-1954)
 - 5.4 Propuštění na svobodu a příchod na Chlum Svaté Máří.
- 6 Kritický hlas v době obnovy (1960-1971)
 - 6.1 Katolické noviny
 - 6.2 Dialog s marxismem
 - 6.3 Ekumenický seminář v Jirchářích
 - 6.3.1 Metoděj Habáň očima účastníků semináře
 - 6.3.2 Korespondence k situaci v semináři
 - 6.4 Teologicko-filosofický seminář
 - 6.5 Teologická komise – letáky Miloslava Skácela a případ Bonaventury Bouše
- 7 Skryté řádové a učitelské působení (1957-1984)

Dílo

- 8 Časopisy
 - 8.1 Na hlubinu
 - 8.1.1 Duchovní život
 - 8.1.2 Filosofická antropologie a etika
 - 8.1.3 Teologie
 - 8.1.4 Stát a církev
 - 8.2 Filosofická revue
 - 8.2.1 Tomistická filosofie
 - 8.2.2 Metafyzika
 - 8.2.3 Etika
 - 8.2.4 Dospívání a manželství
 - 8.3 Výhledy
 - 8.4 Duchovní pastýř
 - 8.4.1 Psychologie a etika
 - 8.4.2 Druhý vatikánský koncil
 - 8.4.3 Polemiky
 - 8.4.4 Spor o eucharistii
- 9 Knihy
 - 9.1 Sexuální problém
 - 9.2 Psychologie
 - 9.2.1 Experimentální a filosofická psychologie
 - 9.2.2 Vznik a vývoj života
 - 9.2.3 Duše
 - 9.3 Přirozená etika
 - 9.3.1 Kritika Františka Krejčího a Inocence A. Bláhy
 - 9.4 Filozofická antropologie
 - 9.4.1 Kritika moderní filosofie
- 10 Samizdat
 - 10.1 Mniškám
 - 10.2 Psychologická antropologie
 - 10.3 Vita contemplativa
- 11 Odkaz Metoděje Habáně
- 12 Závěr
- 13 Seznam zkratk
- 14 Bibliografie Metoděj Habáně
 - 14.1 Publikované texty
 - 14.2 Nevydané texty
- 15 Prameny a literatura
 - 15.1 Archivní prameny
 - 15.2 Rozhovory a písemná svědectví
 - 15.3 Internetové zdroje
 - 15.4 Časopisy
 - 15.5 Tištěné prameny
 - 15.6 Sekundární literatura

Teoretický a praktický přínos disertační práce

Předkládaná disertační práce je příspěvkem k bádání na poli moderních českých církevních dějin, zejména v oblasti dějin české provincie dominikánského řádu a v oblasti dějin českého filosofického a částečně i teologického myšlení. Pokud můžeme hovořit o vlastním přínosu práce, spatřoval bych jej na třech rovinách.

V první řadě jde o ucelené představení života Metoděje Habáně, které dosud nebylo zpracováno. Naše práce přináší celkový přehled jeho vnitřního i veřejného působení. Zároveň doplňuje dosud uveřejněné informace o některé nové nebo upřesněné údaje, kupříkladu ve vztahu k Habáněvu studiu a práci na pozici novicmistra a provinciála dominikánského řádu. Největší přínos práce na faktografickém poli spatřuji v popsání Habáněových osudů v poválečné době – okolnosti jeho přesunu do severozápadních Čech, oba procesy a věznění a jeho činnost v šedesátých a sedmdesátých letech. Tato oblast jeho života byla dosud zpracována pouze útržkovitě.

Za druhé práce přináší některá dílčí doplnění k celkovému kontextu moderních církevních dějin. Podrobněji se zastavuje u průběhu meziválečných Akademických týdnů a zmiňuje některá vnitřní napětí a spory mezi hlavními osobnostmi dominikánské spirituální obnovy Habáněm a Braitem. Přínosný je i vhled do Habáněova potýkání s komunistickým režimem, kdy na jedné straně nacházíme pokusy o vlastní nezávislou činnost, zejména v oblasti formování řádového dorostu, na straně druhé spatřujeme řadu kompromisu s vládnoucí mocí, kupříkladu při udělování amnestie v roce 1949 nebo při publikování v oficiálních církevních periodících. Práce zároveň přináší vhled do fungování ekumenického semináře v Jirchářích založený na archivním výzkumu, který dosud nebyl zevrubněji proveden.

Na třetí rovině je práce pokusem o interpretaci tomistického diskurzu v rámci dobového myšlenkového kontextu. Na základě studia inspiračních zdrojů, z nichž Habáň vycházel, a jeho vlastních textů docházíme k závěru, že jeho dílo představuje specifický proud moderního myšlení. Tedy, že Habáň jako typ tomistického myslitele nemůže být řazen do konzervativního proudu křesťanského myšlení, ale představuje svébytný model usilující o alternativní, vlastní modernu.

Seznam publikací doktoranda

MACEK, Petr. *Nástin veřejného působení Metoděje Habáně v šedesátých letech 20. století*. AUC Theologica, č. 2, roč. 2016, s. 153-170.

MACEK, Petr: *Liturgické hnutí v českých zemích na příkladu časopisu Pax*. Teologické texty, č. 1, roč. 2014, s. 17-28.

MACEK, Petr: Balík, S. – Hanuš, J. a kol.: *Primasové katolické církve – země střední Evropy v čase komunismu. Recenze*, Teologické texty, č. 4, roč. 2011.

Seznam použitých pramenů

Archiv bezpečnostních složek

- sl. V-2053 UL. Proces s Josefem Slezákem a spol.
- sl. V-528 UL. Proces s Petrem Habáněm

Archiv biskupství litoměřického

- f. Biskupská konzistoř 1941-1990, sign. II-A1-2; III-B-1-d; I-A-5a
- f. Trochtiana, C25 – kněžský seminář v litoměřicích
- f. Trochtiana, C24 – řeholní řády litoměřické diecéze

Archiv Centra dějin české teologie

- f. Oto Mádr, sl. Teologická komise
- f. Varia, sl. Dominikáni

Archiv české dominikánské provincie (*Archivum Provinciae Bohemiae*) v Praze

- Sign. C10, C92, C93, C94, C97, C98, C99, C100, C103

Archiv české dominikánské provincie v Olomouci

- Neuspořádaný materiál

Archiv Libri Prohibit

- f. Jiří Němec, sign. N13, Jircháře

Literární archiv Památníku národního písemnictví

- f. Vilém Bitnar
- f. Jakub Deml
- f. Jaroslav Durych
- f. Vladimír Holan
- f. Zdeněk Kalista
- f. Miloslav Matas
- f. Josef Vašica

Národní archiv v Praze

- f. Dominikáni
- f. Státní soud, Praha, inv. č. 4 TS I 76/60, Habáň Petr
- f. Státní prokuratura, Praha, inv. č. Pst I 995/48, Josef Slezák a spol.
- f. Státní prokuratura, Praha, inv. č. 4 SPt I 3/52, Habáň Petr

Spisovna Arcibiskupství pražského

- Personální složka Metoděje Habáně

Zemský archiv Opava, pobočka Olomouc

- f. Dominikáni

Tištěné prameny – práce Metoděj Habáně

Disertační práce je opatřena bibliografií všech Habáněvých prací. Zde pro úspornost uvádíme jeho monografie a seznam časopisů, v nichž byly jeho texty uveřejněny.

Sexuální problém. 1. vyd., Přerov: Edice Vesmír, 1931.

(editor) *Sborník mezinárodních tomistických konferencí v Praze 1932*. Olomouc: Filosofická revue, 1933.

Matka Marie Kosatíková. Olomouc: Edice Krystal, 1934.

Sestra Augustina Smičková. Olomouc: Edice Krystal, 1935.

Psychologie. Brno: Morava, spolek katolických akademiků, edice Akordu, sv. 9, 1937.

Přirozená etika. 1. vyd., Olomouc: Dominikánská edice Krystal, 1944.

Rozpravy mladých. Olomouc: Dominikánská edice Krystal, 1944.

Život, láska, manželství. Olomouc: Filosofická revue, 1948.

Filosofická anthropologie. Řím: Křesťanská akademie, 1981.

Akord

Duchovní pastýř

Filosofická revue

Katolík

Katolické noviny

Na hlubinu

Pax

Růže dominikánská

Salve

Studie

Výhledy

Život

Tištěné prameny – ostatní

Do této kategorie zařazuje tři skupiny pramenů: oficiální církevní dokumenty, publikované paměti a vzpomínky a dobovou vědeckou literaturu, s níž Habáň polemizoval. Do sekundární literatury zařazujeme všechny ostatní použité knižně nebo časopisecky vydané zdroje. Hranice mezi oběma skupinami nejsou zejména u dobové vědecké literatury ostře vymezené, některé práce je možné více méně řadit do obou kategorií. Tento seznam je výběrem z použitých prací. Plný seznam je uveden v disertační práci.

Aeterni patris, encyklika papeže Lva XIII. ze dne 4. srpna 1879.

Amnestie presidenta republiky katolickým kněžím, vysíláno v rozhlasových novinách 30. 10. 1949. In *Securitas imperii II, sborník k problematice bezpečnostních služeb*. Praha: Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu, 2005, s. 348-349.

BAKOVÁ, Kateřina. *Autobiografie, První část: dětství a mládí, svaté misie – potvrzení povolání, vstup do kláštera*. Vranov nad Dyjí: A.M.I.M.S., 2004.

BAKOVÁ, Kateřina. *Autobiografie, III. část: život v dominikánské kongregaci od roku 141 až do přestoupení do kontemplativního řádu mnišek dominikánek v roce 1946*. Vranov nad Dyjí: A.M.I.M.S., 2004.

BENDA, Vladimír. Křesťanská existenciální pozice. *DP* 1965, roč. 15, č. 8, s. 150-151.

BLÁHA, Arnošt I. *Vědecká morálka a mravní výchova*. Praha: Život a práce, 1940.

BLAISE, Angelik. *P. Odilo Pospíšil: kněžský obraz*. Olomouc: Edice Krystal, 1935.

BOUŠE, Bonaventura. Naděje katolictví v zemích českých. *DP* 1971, roč. 20, č. 1, s. 11-13.

ČEP, Jan – ZAHRADNÍČEK, Jan. *Korespondence*. 1. sv., Praha: Aula, 2005.

DACÍK, Reginald. *Mravouka*. Olomouc: Dominikánská edice Krystal, 1946.

DACÍK, Reginald M. *Vzpomínat je znovu prožívat*. Text ze samizdatového sborníku vydaného k osmdesátinám Metoděje Habáně, osobní archiv Jaroslava Šubrt.

Dominikáni: co jsou a co chtějí. Olomouc: Dominikánská edice Krystal, 1941.

FLOSS, Karel. Oč vlastně jde. *DP* 1971, roč. 21, č. 8, s. 117-119.

Fr. JERONÝM OP. Naše bohoslovné učiliště, 1905-1930. *RD* 1930/1931, roč. XLIV., s. 117-119 a s. 135-139.

KRÁL, Josef. *Československá filosofie: nástin vývoje podle disciplin*. Praha: Melantrich, 1937.

- KREJČÍ, František. *Positivní etika jakožto mravouka na základě přirozeném*. Praha: Jan Leichter, 1922.
- MERCIER, Désiré-Joseph. Opening discourse for the course on St. Thomas philosophy. In BOILEAU, David A. *Cardinal Mercier* s. 296-313.
- MERCIER, Désiré-Joseph. The Philosophical Assessment of the Nineteenth Century. In BOILEAU, David A. *Cardinal Mercier*, s. 339-342.
- MACHOVEC, Milan. *Ježíš pro moderního člověka*. Praha: Orbis, 1990.
- MACHOVEC, Milan. *Novotomismus: o teologii a filosofii současného katolicismu*. Praha: NPL, 1962.
- NEUWIRTH, Vladimír (pod pseudonymem HUBERT, Karel). Vzpomínka na dr. Habáně k jeho osmdesátinám. In *Studie* 1980, roč. 22, č. 3, s. 242-245; *Jsmetotíž v jeho rukou, my i naše slova*, s. 31-33; NEUWIRTH, Vladimír. *Vzpomínky na významné osobnosti*. Opava: Grafis 2000, Česká křesťanská akademie, 2008, s. 19-22.
- PECKA, Dominik. *Člověk: filosofická antropologie*. 3 sv., Řím: Křesťanská akademie, 1970-1971.
- POSPÍŠIL, Josef. *Filosofie podle zásad sv. Tomáše Akvinského. Část druhá, Kosmologie se zvláštním zřetelem k moderním vědám přírodním*. Brno: Papežská knihtiskárna benediktinů rajhradských, 1897.
- PATOČKA, Jan. Mezinárodní filosofická konference thomistická. *ČM* 1932, roč. XXVIII, č.5, s. 319-320; č. 6, s. 372 – 373.
- PATOČKA, Jan. K českému překladu *Summy Theologie* od Tomáše Akvinského. *ČM* 1933, roč. XXIX, č. 3-4, s. 255.
- PATOČKA, Jan. Odpověď Filosofické revui. *ČM* 1934, roč. XXX, č. 1, s. 61-62.
- PATOČKA, Jan. Ještě k Masarykově filosofii náboženství. *ČM* 1937, roč. XXXIII, č. 3-4, s. 255-256.
- SOUKUP, Emilian. Doslov k velikému dílu. *FR* 1940, roč. 12, č. 3, s 97.
- TOPOLSKÝ, Jeroným. V olomouckém noviciátě, čili jak žijem. *RD* 1926/1927, roč. XL, č. 10, s. 159-162; č. 11-12, s. 182-192.
- Věrní zůstaneme, manifest představitelů čs. kulturního života na obranu země. In *Chtěli jsme bojovat: dokumenty o boji KSČ a lidu na obranu Československa 1938*. Praha: NPL, 1963.
- ZEMEK, Jakub Antonín. *Vatikánský špion*, Olomouc: Matice cyrilometodějská, 2002.
- Z dopisů P. Metoda Habáně O. P. P. Jakubu Demlovi*. Pro M. N. I. 87 vydalo nakladatelství Moravia jako 3. svazek edice Neodbytné stopy. Brno, listopad 1987.
- ZVĚŘINA, Josef. Dialog o eucharistii. *DP* 1971, roč. 20, č. 5, s. 66-69.

ZVĚŘINA, Josef. Transsubstanciace, transsignifikace a sémiotika. *Via* 1969, roč. 2, č. 4, s. 53-54; č. 6, s. 89-92; č. 7, s. 108-111; č. 8, s. 121-126.

Sekundární literatura

ALTRICHTER, Michal. K české „teilharďiáně“. In RIDEAU, Emile. *Myšlení Teilharda de Chardin*. Velehrad: Refugium Velehrad-Roma, Olomouc: Centrum Aletti, 2001, s. 5-15.

BALÍK, Stanislav – HANUŠ, Jiří. *Katolická církev v Československu 1945-1989*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2007.

BALÍK, Stanislav – HANUŠ, Jiří. *Letnice dvacátého století*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2012.

BOILEAU, David A. *Cardinal Mercier: a memoir*. Peeters Publishers, 1997.

CESSARIO, Romanus. *A Short History of Thomism*. Washington: Catholic University of America Press, 2005.

CORETH, Emerich (ed.). *Christliche Philosophie im katholischen Denken des 19. und 20. Jahrhunderts, Band 2, Rückgriff auf scholastisches Erbe*. Gratz: Styria, 1988.

ČERNUŠÁK, Tomáš – PROKOP, Augustin – NĚMEC, Damián. *Historie dominikánů v českých zemích*. Praha: Krystal OP, 2001.

DRÁPALA, Milan. *Na ztracené vartě Západu: antologie české nesocialistické publicistiky z let 1945-1948*. Praha: Prostor, 2000.

DVORSKÝ, Přemysl. Kritika filosofie existence ve Filosofické revui. In *Tomistický filosof Metoděj Habáň*. Olomouc: Acta Universitatis Palackianae Olomouensis, Philosophica VI, Univerzita Palackého v Olomouci, 2005, s. 63-76.

DVORSKÝ, Přemysl (ed.). *Metoděj Habáň a český tomismus: k dílu a odkazu olomouckých dominikánů 1. poloviny 20. století*. Olomouc: Univerzita Palackého 2003.

FLOSS, Karel. *Bůh vždy zatřese stavbou, rozhovory Sylvie Fischerové s Karlem Flossem*. Praha: Vyšehrad, 2011.

FLOSS, Karel. *Hledání duše zítřka*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2012.

FÖRSTER, Josef. Historie České tomistické psychologie. In NAKONEČNÝ, Milan – MACHULA, Tomáš – SAMOHÝL, Jan. *Česká tomistická psychologie: historie a perspektivy*. Praha: Triton, 2009, s. 130-278.

GIBELLINI, Rosino. *Teologické směry 20. století*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2011.

- GILSON, Étienne. *Jednota filosofické zkušenosti*. Praha: Vyšehrad, 2011.
- GLOMBIK, Czeslaw. *Český novotomismus třicátých let: iniciativy, kulturní kontext, polemiky*. Olomouc: Votobia, 1995.
- GREDT, Joseph. *Základy aristotelsko-tomistické filosofie*. Praha: Krystal OP, 2009.
- HANUŠ, Jiří. *Tradice českého katolicismu ve 20. století*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2005.
- HOJDA, Jan. Český tomismus a kultura před II. světovou válkou. In BEDŘICH, Martin (ed.) *In Spiritu Veritatis: almanach k 65. narozeninám Dominika Duky OP*. Praha: Krystal OP, 2008, s. 417-442.
- HORA, Petr. Kámen a bolest v kritické recepci revue olomouckých dominikánů Na hlubinu. In „*Ale mne tato doba bolí...*“ Literární archiv 1999, roč. 31, Praha: 1999, s. 71-85.
- HRDLIČKA, J. Česká neoscholastika a neotomismus. *Salve* 1992, roč. 2, č. 3, s. 44-48.
- HUSÁK, Petr. *Osobnost Dominika Pecky: vývoj pojetí kněžství v prostředí českého katolicismu ve 20. století*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2012
- Jsmo totiž v jeho rukou, my i naše slova: sborník k 10. výročí úmrtí otce Metoděje Habáně OP*. Praha: Krystal OP 1994.
- JINDROVÁ, Kamila – TACHECÍ, Pavel – ŽĎÁRSKÝ, Pavel. *Mistr Dialogu Milan Machovec: sborník k nedožitým osmdesátinám českého filosofa*. Praha: Akropolis, 2005.
- KAPLAN, Karel. *Církevní komise ÚV KSČ 1949-1951*. 1. sv. Brno: Doplněk, 1994.
- KAPLAN, Karel. *Kronika komunistického Československa. Alexej Čepička – dobová drama komunistické moci*. Brno: Barrister a Principal, 2011.
- KAPLAN, Karel. *Stát a církev v Československu v letech 1948-1953*. Brno: Doplněk, 1993.
- KAŠIČKA, Zdeněk. *Otec Braitto: životopis olomouckého dominikána 1898-1962*. Praha: Krystal OP, 1993.
- LOBKOWICZ, Mikuláš. Křesťanství a filosofie ve XX. století. In *Křesťanství a filosofie (velké epochy)*. Praha: Křesťanská akademie, 1991, s. 67-85
- LOBKOWICZ, Mikuláš. Co se stalo s tomismem. *Teologické texty* 1995, roč. 6, č. 1-5, s. 7-9, 60-61, 94-95, 129-130, 161-163.
- MACEK, Petr. Nástin veřejného působení Metoděj Habáně v šedesátých letech 20. století. *AUC Theologica* 2016, roč. 6, č. 2, s. 153-170.
- MÁDR, Ota. *V zápasech za Boží věc: vzpomínky, texty a rozhovory*. Praha: Vyšehrad, 2007.

- MACHULA, Tomáš – FILIP, Stěpán M. *Tomismus čtyřiaadvaceti tezí*. Praha: Krystal, 2010, s. 82-94.
- MANNHEIM, Karl. *Ideologie a utopie: přednášky a eseje*. Bratislava: Archa, 1991, s. 237.
- Maritain. *Salve* 2006, roč. 16, č. 2.
- MARITAIN, Jacques. *Integrální humanismus*. Řím: Křesťanská akademie, 1967.
- MARITAIN, Jacques. *Paysan de la Garonne, un vieux laïc s'interroge à propos du temps présent*. Paris: Desclée, De Brouwer, 1967.
- MARITAIN, Jacques. *Sedm lekcí o jsoucnu*. Praha: Tridáda, 2009
- McLEOD, Hugh. *Náboženství a lidé západní Evropy (1789-1989)*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2007.
- MED, Jaroslav. *Literární život ve stínu Mnichova (1938-1939)*. Praha: Academia, 2010.
- MORÉE, Peter C. A. – PIŠKULA, Jiří. „*Nejpokrokovější církevní pracovník*“: *protestantské církve a Josef Lukl Hromádka v letech 1945-1989*. Benešov: Eman, 2015.
- MUSIL, Jiří V. (ed.). *Teolog, filosof a psycholog P. Metoděj Habáň OP (1899 – 1984)*. Olomouc: Matice cyrilometodějská, 2000.
- NAKONEČNÝ, Milan – MACHULA, Tomáš – SAMOHÝL, Jan. *Česká tomistická psychologie: historie a perspektivy*. Praha: Triton, 2009.
- NEKVINDA, Libor. *Na hlubinu 1926-1948: bibliografie revue pro duchovní život*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2000.
- NOVÁK, Miroslav. *Myšlení Jacquese Maritaina v bývalém Československu*. *Salve* 2006, roč. 16, č. 2, s. 17-26.
- NOVÁK, Tomáš. *Milan Machovec. Monografie se zaměřením na teologickou problematiku*. Doktorská disertační práce, Praha: HTF Univerzity Karlovy, 1997.
- NOVOTNÝ, Vojtěch. „*Běda církvi...*“: *Bonaventura Bouše burcující*. Praha: Karolinum, 2012.
- NOVOTNÝ, Vojtěch. *Odvaha být církví, Josef Zvěřina v letech 1913-1967*. Praha: Karolinum, 2013.
- NOVOTNÝ, Vojtěch. *Teologie ve stínu*. Praha: Karolinum 2007.
- OVEČKA, Libor. „*Člověče, bylo ti oznámeno, co je dobré...*“: *česká katolická morální teologie 1884-1948*. Praha: Karolinum, 2011.
- PAVLINCOVÁ, Helena. *Filosofická revue 1929-1948: bibliografie časopisu olomouckých dominikánů*. Praha: Filosofia, 1994.

- PAVLINCOVÁ, Helena. T. G. Masaryk a čeští novotomisté, In *Tomistický filosof Metoděj Habáň*. Olomouc: Acta Universitatis Palackianae Olomoucensis, Philosophica VI, Univerzita Palackého v Olomouci, 2005, s. 115-122.
- PEROUTKA, David. *Tomistická filosofická antropologie*. Praha: Krystal OP, 2012.
- PETRÁČEK, Tomáš. *Církev, tradice, reforma: odkaz Druhého vatikánského koncilu*. Praha: Vyšehrad, 2016.
- PETRÁČEK, Tomáše. *Výklad Bible v době (anti-)modernistické krize: život a dílo Vincenta Zapletala OP (1867-1938)*. Praha: Krystal OP, 2006.
- PIKHART, Marcel. *Český novotomismus od vydání encykliky Aeterni patris do 50. let XX. století*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2000.
- POSPÍŠIL, Ctirad V. *Zápolení o pravdu, naději a lidskou důstojnost: česká katolická teologie 1850-1950 a výzvy přírodních věd v širším světovém kontextu*. Praha: Univerzita Karlova, Karolinum, 2017.
- PUTNA, Martin C. *Česka katolická literatura v evropském kontextu: 1848-1918*. Praha: Torst, 1998.
- PUTNA, Martin C. *Česká katolická literatura v kontextech: 1918-1945*. Praha: Torst, 2010.
- PUTNA, Martin C. Kulturní aktivity olomouckých dominikánů a jejich místo v dějinách české katolické kultury. *Souvislost: revue pro křesťanství a kulturu* 2001, roč. 11, č. 3-4, s. 65-77.
- RÁZEK, Adolf. Exkomunikační dekrety. In *Securitas imperii II, sborník k problematice bezpečnostních služeb*. Praha: Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu, 2005, s. 135-194.
- REMOND, René. *Náboženství a společnost v Evropě*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2003.
- ROTREKL, Zdeněk. *Skrytá tvář české literatury*. Brno: Blok, 1991.
- SALVET, Ondřej. *Die sichtbare Gestalt des mystischen Leibes: Ekklesiologie von Silvestr Maria Braitto OP (1898-1962)*. Doktorská dizertace, Katholisch-Theologischen Fakultät der Otto-Friedrich-Universität Bamberg, 2010.
- Silvestr M. Braitto 1898-1962: příspěvek k českému tomismu*. Hradec Králové: Vysoká škola pedagogická, 1998.
- SKALICKÝ, Karel. Katolická filosofie a teologie zvláště tomistická v české společnosti XIX. a XX. století. In *Slovo a naděje: sborník*. Řím: Křesťanská akademie, 1978, s. 45-79.
- SOUSEDÍK, Stanislav. Tsechoslowakei. In CORETH, Emerich (ed.). *Christliche Philosophie im katholischen Denken des 19. und 20. Jahrhunderts, Band 2, Rückgriff auf scholastisches Erbe*. Gratz: Styria, 1988, s. 837-845.
- STRATIL, Václav. *Akademické týdny na Moravě: vzpomínka i podnět*. Olomouc: Matice cyrilometodějská, 1998.

SVOBODA, David. *Metafyzické myšlení Tomáše Akvinského: od pojmu jsoucná a jednot k pojmu celku a části*. Praha: Krystal OP, 2012.

SYNEK, Jan. *Svobodní v nesvobodě: náboženský život ve věznicích v období komunistického režimu*. Praha: Vyšehrad, Ústav pro studium totalitních režimů, 2013.

ŠEBEK, Jaroslav. *Za Boha, národ, pořádek*. Praha: Academia, Historický ústav AV ČR, 2016.

ŠEVČÍKOVÁ, Kateřina. *Dopisy Jakuba Demla Timotheu Vodičkovi z let 1944-1961, edice korespondence*. Diplomová práce, FF Univerzita Palackého v Olomouci, 2012.

ŠMÍD, Marek. *Nepřítel: první republika: radikalizace skupiny českých katolických intelektuálů v letech 1918-1938*. Chomutov: L. Marek, 2012

TRÁVNÍČEK, Mojmír. Dominikánská edice Krystal: soupis publikací. *Teologický sborník* 2002, roč. 8, č. 1, s. 97-100.

VAŠKO, Václav. *Dům na skále 1, Církev zkoušená 1945- začátek 1950*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2004.

VAŠKO, Václav. *Dům na skále 2, Církev bojující 1950-1960*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2007.

VAŠKO, Václav. *Dům na skále 3, Církev vězněna 1950-1960*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2008

VESELÝ, Jiří M. *Bez hraček: bratr Patrik Maria Kužela OP, jáhen řádu sv. Dominika, 1915-1942*. Rosice: Gloria, 2000.

VLČEK, Vojtěch. *Perzekuce mužských řádů a kongregací komunistickým režimem 1948-1964*. Olomouc: Matice cyrilometodějská, 2004.

VRÁNA, Karel. Jacques Maritain v českém předkladu. In VRÁNA, Karel. *Svoboda k Pravdě*. Praha: Vyšehrad, 2008, s. 233-235.

ZOUHAR, Jan – PAVLINCOVÁ, Helena – GABRIEL, Jiří. *Česká filosofie v letech protektorátu: poznámky k tématu..* Brno: Masarykova univerzita, 2007.

ZOUHAR, Jan – PAVLINCOVÁ, Helena – GABRIEL, Jiří. *Česká filosofie v letech 1945-1948*. Brno: Academicus, 2013

ZOUHAR, Jan – PAVLINCOVÁ, Helena – GABRIEL, Jiří. *Demokracie je diskuse...: česká filosofie 1918-1938*. Olomouc: Nakladatelství Olomouc, 2005.

Summary

The main aim of our doctoral thesis was to present a biography of Metoděj Habáň, Czech Dominican priest, philosopher and leader of numerous educational and publishing activities along with the assessment of his intellectual legacy. We have set two goals, which we would like to reach: First, we would like to provide critical depiction of Habáň's life journey and secondly we would like to present him as a representative of a specific type of thomistic thinking. The basic theoretical premise for our work was a presupposition, that Habáň does not represent a conservative or anti-modern type of relations with a modern world, but rather a specific, alternative model of modernity.

First part of the thesis, which was focused on Habáň's life, presented main turning points of his career. From a formation within the Dominican order, through active involvement in the inter-war renewal of the Czech Catholic Church, struggle with the repressions from the communist regime and engagement in several public activities in the time of liberation in the 1960s to the underground activities in the 1970s. It seems that Habáň's life was determined on one hand by his faithfulness to the vocation to religious life and the heritage of Thomism and on the other hand by the confrontation with the ambiguity and complexity of this period of time in the modern history. From this point of view, the most demanding period of his life came in the 1950s and 1960s, when he had to cope with the pressure from the regime and simultaneously with deep transformation of theological and philosophical thinking in the Church and society.

In the second part of the thesis we argued that Metoděj Habáň can be considered as a representative of a separate branch within the modern thinking. A closer look at his work shows that his main effort was to present a man as a rational and free being and on this basis he built a programme of a profound renewal of a society. Habáň's thinking can be thus characterized through his pursuit of a synthetic and scientific approach to the philosophical and social issues and through his emphasis on the concept of human nature.

Is the legacy of Metoděj Habáň relevant for our present time? I suppose that it represents rather a commemoration of the struggles the Czech Church underwent during the 20th century. However, if our contemporary society does not want to resign on its quest for the essence of humanity and for the meaning of human life, thomistic psychology and philosophical anthropology cannot be neglected. If this is the case, then the life of Metoděj Habáň will remain an important reminder of this philosophical tradition. If his work is a proof of how the

thomistic tradition has been lived out in the era of modernity, what will be its realization in our (post-)postmodern world?

Anotace

Disertační práce je zaměřena na představení života a díla českého dominikánského kněze a filosofa Metoděje Habáně (1899-1984). Při sledování Habáněva života si klade dva hlavní cíle: prvním je snaha o co nejpřesnější zrekonstruování jednotlivých etap jeho působení v české církvi a společnosti. Druhým cílem práce je zachycení Habáně jako typu tomistického myslitele a analýza jeho myšlení tváří v tvář paradigmatickým změnám, jimiž církev i společnost ve dvacátém století prošla. Práce je proto rozdělena do dvou hlavních částí – první je věnována Habáněvu životu, druhá jeho dílu. Pozornost nejprve věnuje inspiračním zdrojům, z nichž Metoděj Habáň čerpal, a poté pokračuje jeho kritickým životopisem. Vychází od jeho studia a duchovní formace, již se mu dostalo v dominikánském řádu. Na ní navazuje jeho vnitrořádové působení ve funkci novicmistra a provinciála (1938-1942). Velká pozornost je věnována jeho veřejnému působení v meziválečné církvi. V poválečném období se soustřeďuje na Habáněův přesun do Litoměřic, jeho věznění v padesátých letech a následně jeho zapojením do veřejného života v letech šedesátých. Životopisná část je ukončena jeho působením ve skryté formaci řádového dorostu a mezi studenty v sedmdesátých letech. Druhá část práce věnovaná Habáněvu dílu se nejprve zaměřuje na představení jeho hlavních prací a poté přechází v jejich interpretaci, v níž ukazuje, že Habáněovo tomistické myšlení představuje svébytnou součást moderního myšlenkového diskurzu.

Klíčová slova

Dominikánský řád, tomistická filosofie, tomistická psychologie, české církevní dějiny 20. století.

Abstract

The thesis is focused on the depiction of the life and work of Metoděj Habáň (1899-1984), Czech Dominican priest and philosopher. It follows two main goals: First, it strives to present accurate reconstruction of Habáň's life and his involvement in the Czech Church and society. Secondly, it presents Metoděj Habáň's thinking as a specific type of Thomism and analyse his work in the context of the paradigmatic changes, which the Church and society went through in the 20th century. The thesis is therefore divided into two main parts – first is focused on Habáň's life, second on his work. In the first chapter it presents main sources of inspiration for his work and thinking. In the following chapters it describes his life journey, beginning with his studies and spiritual formation within the Dominican order. It continues with his role in the inner life of the order in the position of Novice Master and Prior Provincial (1938-1942). Attention is also paid to his involvement in the public life of the interwar society. In the period after the second world war we follow Metoděj Habáň to Litoměřice, a town in northwest Bohemia and we describe his imprisonment in the 1950s and subsequently his involvement in public life in the 1960s. His biography is concluded by his involvement in underground activities in 1970s. In the second part of the thesis we focus on his main works and on their interpretation, which shows that it represents an independent part of a modern philosophical discourse.

Keywords

Dominican order, Thomism, Thomistic psychology, Czech Church history of the 20th century

